

LIETUVOS TARYBOS 1918 M. VASARIO 16 D. NUTARIMO / BESCHLUSS TEKSTO TRANSKRIPCIJA

Doc. dr. Arūnas Vyšniauskas

***Santrauka.** Nuo 2017 m. pavasario Lietuvos istoriografiją ir teisės istoriją, taip pat visuomenės istorinės sąmonės formavimą ėmė veikti Vokietijos užsienio reikalų žinybos Politiniame archyve rastas ir pavišintas Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. priimtas nutarimas. Jis buvo parašytas, kaip jau patikimai nustatyta, vieno iš signatarų dr. Jurgio Šaulio ranka dviem kalbomis – lietuvių ir vokiečių. Nutarimą (vok. Beschluss) po tekstu kiekviena kalba tame pačiame dokumente pasirašė visi Lietuvos Tarybos nariai. Nors žiniasklaidoje, o po to ir akademinėse publikacijose ne kartą skelbta šio dokumento faksimilė arba nuotrauka, tačiau iki šiol nebuvo publikuotas visas šio svarbaus akto spausdintas tekstas. Kad užpildytų šią spragą, straipsnio autorius parengė Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo / Beschluss, kaip vientiso dokumento, transkripciją paraižiu. Šio istorinio šaltinio paraidinis perrašas pirmą kartą skelbiamas akademinėje literatūroje, praėjus daugiau kaip šimtui metų nuo jo priėmimo, pateikiant išsamius transkripcijos detalių ir niuansų paaiškinimus, publikacijos autoriaus įžvalgas, komentarus ir kai kurias išvadas. Tikimasi, kad tai prisidės ne tik prie Lietuvos valstybės atkūrimo proceso Pirmojo pasaulinio karo metais geresnio supratimo, šios problematikos istoriografijos tolesnės raidos, bet ir prie šiuolaikinės visuomenės istorinės sąmonės formavimo remiantis istorijos mokslo pasiekimais. Taip pat Lietuvos Respublikos institucijos, mokslinių ir kitų publikacijų autoriai galės nuo šiol remtis ne tik Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. priimto dvikalbio nutarimo atvaizdu, bet ir jo transkribuotu tekstu kaip istorijos šaltiniu.*

***Reikšminiai žodžiai:** Vasario 16-osios aktas, Nutarimas / Beschluss, memorandumas, Lietuvos Taryba, Vokietija, transkripcija, Jurgis Šaulys.*

Nutarimo suradimas Berlyno archyve sukėlė iki šiol tebesitęsiančias diskusijas

Nuo tada, kai Vytauto Didžiojo universiteto profesorius dr. Liudas Mažyulis, iki tol jokiais istorinių tyrimų publikacijomis nepasižymėjęs, paskelbė Berlyne 2017 m. kovo 29 d. radęs Vasario 16-osios akto originalą, visuomenėje kilo nemenkas sujudimas, ir, žinoma, tai atsispindėjo žiniasklaidoje. Dokumentas buvo rastas Vokietijos užsienio reikalų žinybos Politiniame archyve (vok. *Politisches Archiv des Auswärtigen Amts*). Toliau bus vartojama santrumpa PA AA, kaip įprasta vokiečių mokslinėje literatūroje vartojant akronimus, pirmiausia pateikiant archyvo pavadinimo pirmąsias raides ir paliekant tarpelį tarp PA ir AA. Taip sutrumpintai

savo pavadinimą rašo ir pats archyvas, įsikūręs Berlyne, Vokietijos užsienio reikalų žinybos (t. y. ministerijos) pastatų komplekse, adresu: *Kurstraße 33*.

L. Mažylio paviešintas originalas pasirodė esąs vienoje iš PA AA archyvinių bylų. Saugomas Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo dokumentas, parašytas ranka senovišku dailyraščiu ir pasirašytas visų 20 Tarybos narių. Jį 2017 m. kovo 29 d. šiame archyve pamačius L. Mažyliui ir greitai apie tai pranešus, žiniasklaidoje, o po to ir akademinėje literatūroje kilo iki dabar besitęsiančių diskusijų banga apie šio konkretaus archyvinio dokumento pobūdį.

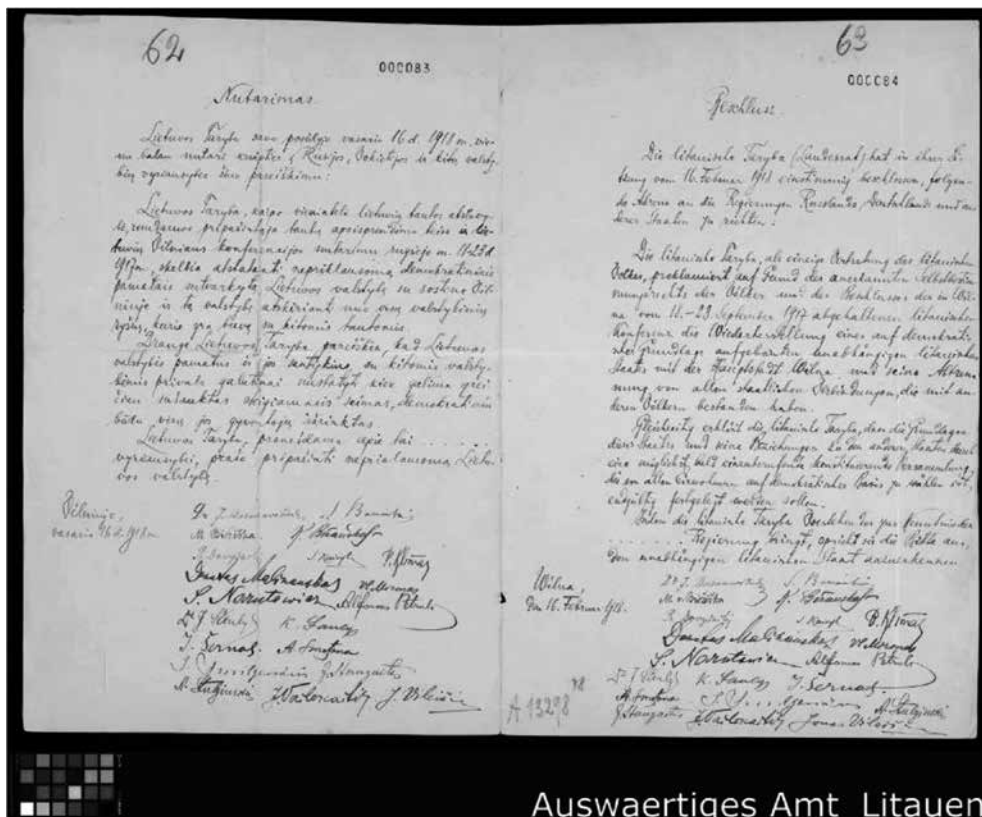
Iš pradžių galvota, kad byloje greta įsegti du atskiri Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo dokumentai: vienas – lietuvių, kitas – vokiečių kalba. Dėl to pirmuosiuose pranešimuose žiniasklaidoje skelbta apie lietuviško rankraštinio teksto kaip Vasario 16-osios akto originalo suradimą. Pavyzdžiui: „Daugiau nei 70 metų dingęs Vasario 16-osios akto originalas lietuvių kalba Berlyne rastas per dvi dienas“ (Beniušis, 2017), „Vokietijos diplomatiname archyve trečiadienį rastas Vasario 16-osios Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalas lietuvių kalba. Tai BNS patvirtino Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Liudas Mažylis“ (BNS, LRT.lt ir kt., 2017) ir pan. Pats L. Mažylis pirmuosiuose interviu džiugiai teigė, kad rasti du Lietuvos Nepriklausomybės Akto originalai: „toje pačioje byloje gulėjo ir vokiškas, ir lietuviškas dokumentas“ (Jakilaitis, 2017).

Kiek vėliau, archyvo Berlyne darbuotojams išėmus iš PA AA bylos įsegtus lapus, paaiškėjo, kad tai – vienas didelis lapas, kuris nesulankstytas net ir į didesnę voka nelabai tilptų. Veikiausiai dėl to jis kelis kartus buvo lenkiamas, o tai paaiškina, kodėl išlikusiame dokumente matyti net šešios lenkimo linijos – viena horizontali ir penkios vertikalios. Pagrindinė lenkimo linija iš pradžių buvo vertikali ir ėjo per vidurį (ji ryškiausia, per ją lapas įsegtas į bylą), o vėlesnės lenkimo linijos, matyt, atsirado tam, kad nemažo formato dokumentas tilptų į voka, aplanką, portfelį ar dar kažką, tinkamą jam perduoti ar siųsti, kad iš Vilniaus galiausiai nukeliautų į Berlyną.

Dokumento kairėje pusėje Vasario 16-osios Nutarimo tekstas parašytas lietuvių, dešinėje pusėje – vokiečių kalba. Vadinasi, tai ne du atskiri dokumentai, o vienas dvikalbis dokumentas (1 pav.). Visų 20 signatarų parašai yra tiek po lietuvišku, tiek po vokišku tekstu. Lietuviško teksto viršuje užrašytas pavadinimas *Nutarimas*, o vokiško – *Beschluss*.

Visa tai turėdamas omenyje, šiame straipsnyje toliau minėdamas PA AA esančio Lietuvos Tarybos visų narių pasirašyto 1918 m. vasario 16 d. priimto nutarimo egzempliorių, atsižvelgdamas į tai, kad dokumentas yra dvikalbis, toliau jį vadinsiu taip: „Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarimas / Beschluss“, o sutrumpintai – „Vasario 16-osios Nutarimas / Beschluss“ arba tiesiog – „Nutarimas / Beschluss“. Tiek žodis *Nutarimas*, tiek *Beschluss* rašomi didžiąja raide, nes šiais žodžiais ir prasideda abi dokumento dalys. Be to, vokiečių kalboje visi daiktavardžiai rašomi didžiąja raide. Tarp abiejų pavadinimų vartoju skyrybos ženklą – pasvirąjį dešininį brūkšnį, rašomą pagal skyrybos taisykles su tarpeliais iš abiejų pusių.

Siūlomu formaliu dokumento įvardijimu kol kas neatsakoma į klausimą, pagrindinis tai ar antrinis akto originalas, koks yra santykis tarp dokumento originalo, nuorašo, dublikato ar kopijos ir t. t. Bandytų teoriškai šį klausimą nagrinėti jau yra (Subačius, 2017), o diskusijos tęsiasi.

1 pav. Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo / Beschluss originalo suskaitmeninta kopija. PA AA Berlyne kopijuoto dokumento atvaizdas pateiktas juodame fone, kurio apačioje kairėje pusėje matyti 24 langelių etaloninių spalvų lentelė yra moksliskai pagrįstas spalvų kalibravimo įrankis X-Rite ColorChecker

Vieni, sekdami prof. L. Mažylio pirmine reakcija ir pranešimai žiniasklaidoje, teigia, kad Berlyne rastas rankraštinis egzempliorius yra Vasario 16-osios akto originalas, kiti tvirtina – kad aprobuotas vertimas į vokiečių kalbą, tretis sako, jog tai – notifikacija ar kreipimasis į Vokietijos vyriausybę, dar kiti – kad kažkokia kopija, informacinis pranešimas, nutarimo nuorašas, kanceliarinis nuorašas, laiškas, „dokumentas lietuvių kalba ir vokiškas nuorašas su parašais“, „Vasario 16 d. akto originalus tekstas su signatarų parašais“ ar net „posėdžio protokolas“.

Netgi daryta prielaida, kad tai yra „originalų originalas“, kitaip sakant, pirminis tekstas, pagal kurį parengti kiti egzemplioriai. Tokią nuomonę buvo pareiškęs istorikas ir politologas Raimundas Lopata: „Kitaip tariant, ką L. Mažyliui pavyko

aptikti, tai – originalų originalą. Būtent nuo jo buvo mašinėle spausdinami tie tekstai, ant kurių buvo dedami parašai.“ (Andrulevičiūtė, 2017) Vėliau, tiesa, paaiškėjus papildomoms aplinkybėms ir kad dokumentas yra dvikalbis, R. Lopata savo nuomonę ėmė formuluoti kitaip, sumenkindamas L. Mažylio rasto dokumento vertę.

Iš esmės jam pritarė ir žinomas istorikas, buvęs diplomatas Alfonsas Eidintas, esą tikrojo Nepriklausomybės Akto originalo vis dar reikia ieškoti (Jakilaitis – 2, 2017). Abiejų istorikų sudarytame dokumentų rinkinyje, išleistame 2017 m., L. Mažylio pastebėtas Berlyno archyve ir pavišintas dokumentas įvardytas taip: „Vasario 16 d. nutarimas, skirtas įteikti Vokietijos institucijoms, notifikuojant nepriklausomybės paskelbimą.“ (Eidintas; Lopata, 2017, p. XXVII)

Šių abiejų profesorių, jau anksčiau pasižymėjusių istorijos mokslo srityje, 2020 m. išleistoje vertingoje ir įdomiai parašytoje monografijoje „Valstybės atkūrimo istorijos“ L. Mažylio surastas ir pavišintas dokumentas nelaikomas Vasario 16-osios akto originalu, o tik vienu iš „nuorašų“. Minėtos knygos vienas III skyriaus skyrelis taip ir pavadintas – „Kodėl vis dar nerandame Vasario 16 d. nutarimo originalo?“ (Eidintas; Lopata, 2020, p. 303–316). L. Mažylius, anot knygos autorių, „Akto nuorašo atradėjas“, kažkaip net nepasivargino paskelbti bent jau trumpo mokslinio straipsnio. „Svarbaus nuorašo atradėjas apsiribojo pasakojimais visuomenei“, – konstatavo A. Eidintas ir R. Lopata (Ten pat, p. 315).

Kad ir kaip ten būtų, net ir istorinių dokumentų ar jų kopijų rinkėjo kolekcijų pristatymas parodose ir pasakojimai visuomenei, netgi tiesiog beletristika (pasirodė jau du L. Mažylio romanai!) yra vis dėlto geriau nei konfidencialios žinios, kurios neišsina iš uždaro istorinių vertybių kolekcininkų rato, net jei tas pasidalijimas informacija žiniasklaidoje ir viešųjų ryšių akcijose vyksta siekiant politinių bei kitų tikslų. Akivaizdu, kad viešųjų ryšių kampanija, remiantis Vasario 16-osios akto atradėjo aureole, padėjo prof. L. Mažyliui 2019 m. laimėti Lietuvoje vykusiuose rinkimuose mandatą į Europos Parlamentą. Politikoje profesorius nėra naujokas, tačiau kai dalyvavo 2009 m. rinkimuose į EP, jo „rezultatai čia buvo labai kuklūs“, kaip yra pripažinęs ir pats L. Mažylius (Mačienė, 2019).

Grįžtant prie istorikų vertinimų, nuomonės evoliucija apie L. Mažylio pavišintąjį dokumentą yra pastebima ir kitų tyrėjų publikacijose ar pareiškimuose žiniasklaidoje. Visuomenės susidomėjimą ir įvairias reakcijas (labiau neigiamas, nei teigiamas) sukėlė žinomo istoriko prof. Alfredo Bumblausko pirmieji vertinimai (Jackevičius, 2017) ir vėlesnė jų kaita, atsispindėjusi masinės informacijos priemonėse. O štai istorikas Raimundas Klimavičius, 2003 m. išleistos knygos apie Vasario 16-osios aktą autorius, pirmuosiuose komentaruose teigė, „kad L. Mažylio rastas dokumentas tikrai nėra laiškas Vokietijai ar koks nuorašas“ (Želnienė, 2017). Vėliau R. Klimavičius pradėjo teigti, kad tai esą aprobuotas vertimas (Klimavičius, 2017). Kad ir kaip ten būtų, dauguma tyrėjų lyg ir sutaria, kad 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Tarybos nariai pasirašė keletą Akto egzempliorių. Tačiau kuris jų buvo svarbiausias?

Šiuo klausimu galima rasti tris nuomones. Istoriko Algirdo Jakubčionio ope-

ratyviai 2017 m. balandžio 1 d. paskelbtas siūlymas – „dabar oficialiai turėtume naudoti būtent tą dokumentą, kuris surastas Berlyne“ (Kielė, 2017). 2003 m. išleistos monografijos apie Vasario 16-osios aktą autorius Raimundas Klimavičius (Klimavičius, 2003) jau 2017 m. pareiškė, kad svarbiausio egzemplioriaus originalo dar nerasta (Klimavičius, 2017). Kompromisinė yra trečioji nuomonė, esą tiek mašinėle atspausdintas dokumentas, kurio originalas laikomas dingusiu, tiek ranka surašytasis yra lygiaverčiai. Pastarosios nuomonės laikosi L. Mažylis, ką teko girdėti jo viešose paskaitose.

Visuotinės lietuvių enciklopedijos internete paskelbtame tekste, parengtame minėto istoriko A. Jakubčionio, lygiaverčiais Vasario 16-osios aktais laikomi du mašinėle atspausdinti egzemplioriai, kurių vieną saugojo J. Basanavičius, o kitas buvo panaudotas 1928 m. ir vėliau darant jo faksimiles. L. Mažylio rastas dokumentas enciklopediniame straipsnyje traktuojamas gana painiai. Po šio dokumento faksimiliniu atvaizdu parašyta, kad tai – „Vasario 16 Akto, skirto Vokietijos institucijoms, 2017 03 29 rasto Berlyne, faksimilė (Vokietijos užsienio reikalų ministerijos Politinis archyvas)“.

Tačiau pačiame enciklopediniame tekste rašoma: „Vasario 16 Aktas buvo įteiktas Vokietijos okupacinės valdžios atstovams Lietuvoje, perduotas Vokietijos valdžios institucijoms (dokumentus lietuvių ir vokiečių kalbomis 2017 03 29 profesorius L. Mažylis rado Vokietijos užsienio reikalų ministerijos Politiniame archyve Berlyne)“ (Jakubčionis, 2020-05-28 papildytas straipsnis). Taigi, tame pačiame sakinyje Vasario 16-osios aktas įvardijamas vienaskaita, bet toliau rašant apie tą patį archyve išlikusį dokumentą pereinama jau prie daugiskaitos, traktuojant jį kaip du dokumentus, nors abu tekstai – lietuviškas ir vokiškas – yra viename gana dideliame lape. Išeina kažkoks „du viename“ variantas! O tos pačios enciklopedijos internetiniame tekste, kurio autorius nenurodytas, apie L. Mažylį parašyta taip: „2017 03 29 Vokietijos užsienio reikalų ministerijos diplomatiname archyve Berlyne surado Vasario 16 Akto originalą“ (Liudas Mažylis, 2020-02-18 papildytas straipsnis).

Lietuviškoje žiniasklaidoje jau atkreiptas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų duomenų bazėje Vasario 16-osios akto, kaip paskelbtojo dokumento, nėra (Naprys, 2019). Jo teksto transkripcijos nėra ir Lietuvos Respublikos Seimo interneto portale. Kodėl taip yra, nepaaiškinta, tačiau, matyt, čia susidurta su problema, kaip šį dokumentą skelbti. Pagal kokią versiją? Klausimas, atrodo, nėra išspręstas iki šiol.

Lietuvos Respublikos Seimo Lietuvos Tarybos salėje, kaip teko asmeniškai įsitikinti lankantis 2019 m. vasarą, yra demonstruojami du atvaizdai. Vienas – pagal vokiečių okupacinės valdžios konfiskuoto „Lietuvos aido“ 1918 m. vasario 19 d. numerio pirmajame puslapyje skelbtąjį tekstą, pateikiamas be laikraščio atributų, bet išlaikant originalius laikraštinius šriftus, kitas – Vasario 16-osios Nutarimo / Beschluss faksimilinė kopija. Atvaizdus parengti ir eksponuoti ar paskelbti nesunku, bet kai reikia tekstu įrašyti oficialioje teisinių dokumentų bazėje, kyla klausimas – kurį tekstą pasirinkti kaip pagrindinį?

Gana įdomiai pasielgė Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (KT) savo interneto svetainėje. Jis Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo teksto transkripciją paskelbė pagal LR Seimo portale publikuotą faksimilę, kuri savo ruožtu pateikta pagal 1936 m. A. Šapokos redaguotos „Lietuvos istorijos“ faksimilinę iliustraciją. KT interneto svetainėje prie Vasario 16-osios akto transkribuoto teksto nurodyta data: „Informacija atnaujinta: 2015-03-13“ (LRKT.lt, 2015). Tuo metu apie dvikalbį rankraštinių akto egzempliorių dar nebuvo viešai žinoma.

O 2017 m. rudenį, kai apie minėtą Berlyno archyve rastą egzempliorių jau tikrai buvo žinoma, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25-mečio proga KT fasadas buvo papuoštas dviem atminimo lentomis. Jose įamžinti 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Aktas ir 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Aktas. Pastaruoju atveju, kaip rašoma informaciniame pranešime, „išgraviruotas Vasario 16-osios nutarimo tekstas, kurį galima rasti Adolfo Šapokos redaguotoje „Lietuvos istorijoje“ (LRKT.lt, 2017). Taigi, pagal „Šapokos istoriją“ Vasario 16-osios akto tekstas KT interneto svetainėje ir atminimo lentoje yra pateikiamas, o pagal archyve rastą su visais parašais originalų dokumento autentišką egzempliorių, kuris surašytas ir lietuviškai, ir vokiškai, – jau ne.

Akivaizdu, kad kas nors turi pagaliau ryžtis paskelbti Vasario 16-osios Nutarimo / Beschluss visą tekstą, kuriuo galėtų naudotis tiek mokslininkai, tiek Lietuvos Respublikos institucijos, tiek muziejaininkai, švietimo darbuotojai, žiniasklaidos atstovai ir plačioji visuomenė apskritai. Toks ir būtų pagrindinis šios akademinės publikacijos tikslas – Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo / Beschluss, kaip dvikalbio dokumento, teksto transkripcijos pateikimas su jos paaiškinimais ir moksliniais komentarais, išvadomis ir iš to išplaukiančiais istoriko siūlymais.

Nepriklausomybės Aktas atsirado, o kas toliau?

PA AA esantis dvikalbis Nutarimas / Beschluss pagal įvadinę dalį ir paskutinį sakinį iš tikrųjų nėra kreipimasis vien tik į Vokietijos vyriausybę. Tai – universalesnis dokumentas, tačiau pirmajame sakinyje paminėtos Rusijos ir Vokietijos vyriausybės, kaip pirmieji iš visų užsienio valstybių adresatai, neturėtų stebinti dėl karo padėties tarp Vokietijos ir Rusijos, sudarytų paliaubų ir vykusių taikos derybų Lietuvos Brastoje (Brest Litovske). Jas Sovietų Rusijos delegacijos vadovui, užsienio reikalų komisarui Levui Trockiui, vienašališkai nutraukus 1918 m. vasario 10 d., vokiečiai prieš atnaujindami karo veiksmus išlaukė vieną savaitę.

1918 m. vasario 18 d. vokiečiai plačiu frontu pradėjo naują karinį Rusijos puolimą, į jį įsitraukė ir Austrijos-Vengrijos karinės pajėgos. Vokietija teisiškai rėmėsi Lietuvos Brastoje 1917 m. gruodžio 15 d. sudarytos paliaubų sutarties punktu, pagal kurį kiekviena kariaujanti šalis turi įspėti kitą šalį apie būsimą karinių veiksmų atnaujinimą prieš 7 dienas. L. Trockio pasišalinimą iš Brest Litovsko taikos derybų, sovietų užsienio reikalų komisarui padarius atitinkamą propagandinį pareiškimą, vokiečių derybinė pusė traktavo ne tik kaip vienašališką Rusijos taikos

derybų, bet ir kaip karinių paliaubų sutarties nutraukimą.

Nutarimo / Beschluss lietuviškas tekstas, įskaitant simbolinį daugtaškį, kuris paliktas paskutiniame sakinyje valstybės pavadinimui numatytose notifikacijose įrašyti, beveik sutampa su mums žinomu anksčiau rašomąja mašinėle lietuvių kalba atspausdintu Vasario 16-osios Nutarimu, paskelbtu kaip faksimilė 1928 metais (Lietuvos aidas, 1928 vasario 15, [Priedas], p. 2; Trimitas, 1928, Nr. 7, p. 221). Tiesa, matoma kai kurių smulkių rankraštinio lietuviško dokumento ir spausdinto rašomąja mašinėle tekstų, lyginant jų atvaizdus, nesutapimų. Be to, mašinraščio teksto faksimiliniame variante yra spausdinimo klaidelių, ten akivaizdžios ir kai kurios jų pataisos, įrašytos ranka.

Vis dėlto nėra įtikinamo pagrindo neigti, kad Berlyne rasto Nutarimo / Beschluss negalima būtų vadinti Vasario 16-osios akto originalu arba tiesiog Vasario 16-osios aktu, pasirašytu visų signatarų. Manantys, kad svarbiausias yra rašomąja mašinėle atspausdintas egzempliorius, kurio pirmojo egzemplioriaus ieškota net ir bičių aviliuose, J. Vileišiui priklausiusių rūmų sienų ertmėse, tarp J. Basanavičiaus knygų ir dar kitur, tegu toliau sau sėkmingai ieško. Jei jis ir būtų rastas, ką tai labai pakeistų? Ir kokių tas nerandamas lapelis turėjo tiesioginių politinių ir teisinių padarinių, jei iš karto buvo paslėptas taip, kad vėliau niekas jo turbūt ir nebematė?

Tiesa, lietuvių istorinės sąmonės formavimui mašinraščio Vasario 16-osios akto egzemplioriaus su signatarų parašais faksimilinis atvaizdas, paskelbtas Nepriklausomybės 10-mečio proga, žinomas nuo 1928 m. pagal tais metais pagamintą klišę, vis dėlto turėjo tvarią reikšmę. Vėliau, 1933 m., Nepriklausomybės 15 metų jubiliejaus proga pagal naujai pagamintą klišę Vasario 16-osios akto atvaizdas buvo pagerintas vizualiai, pakoreguojant net ir patį tekstą, pataisius spausdinimo klaidas. 1936 m. šis pagerintas atvaizdas buvo publikuotas A. Šapokos redaguotoje „Lietuvos istorijoje“ ir įvardytas pats dokumentas – „Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktas“ (Lietuvos istorija, 1936, p. 544).

Rašomąja mašinėle atspausdinto lapelio, tiek pirmojo egzemplioriaus ar jo per kalkę spausdinto egzemplioriaus, su visų signatarų parašais po Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimu suradimas vis dėlto prisidėtų prie papildomų aplinkybių išaiškinimo. O istorikams yra svarbūs visi šaltiniai. Pavyzdžiui, būtų galima patikrinti, ar to pirmojo mašinraščio egzemplioriaus ar jo dublikato antroje pusėje nebuvo atspausdintas ir vokiškas tekstas? Tokios galimybės neatmeta prof. L. Mažylis (tai teko girdėti jo viešose paskaitose). Kad ir kaip ten būtų, Nutarimo / Beschluss originalo iškėlimas į dienos šviesą atveria nemažai interpretacijų galimybių, kurios įgyja naują prasmę įtraukus papildomus istorijos šaltinius.

Tai, kad J. Basanavičius Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. posėdyje visiems atsistojus perskaitė rankose laikomą dar išvakarėse, t. y. vasario 15 d. Tarybos posėdyje, iš esmės suderinto Lietuvos valstybės atkūrimo ir oficialaus kreipimosi į užsienio valstybes nutarimo tekstą, dėl kurio buvo balsuota (tai užprotokoluota), vis dėlto nėra tokios jau ir procedūrinės smulkmenos. To rezultatas – ilgalaikę reikšmę turintys padariniai, nors dabar jau lietuvių teisės istorikai linkę pripažinti, kad

„Lietuvos Tarybos paskelbtas Nepriklausomybės Aktas, formaliai žiūrint, neturėjo teisės aktui būdingų savybių“ (Lietuvos teisė ..., 2018, p. 26). Dėl to savaime kyla klausimas – o tai kokio dokumento tipui jį priskirti?

Dėmesio verta vokiečių archyvarų nuomonė. Prašant ir gaunant leidimą publikuoti Nutarimo / Beschluss faksimilinį atvaizdą, pateikiant papildomai ir visą dokumento teksto transkripciją, PA AA atsakingas darbuotojas susirašinėdamas su šių eilučių autoriumi pavartojo lotyniškos kilmės terminą *memorandumas* (vok. *Memorandum*). Lietuvių kalbos žodyno svetainėje *lkz.lt* pateikiamas toks šio tarptautinio žodžio paaiškinimas: „diplomatiniis raštas, dokumentas, kuriame išdėstyta vyriausybės nuomonė kuriuo nors reikalu“ (lkz.lt, žr. *Memorandumas*). Tokiu būdu Nutarimą / Beschluss galima būtų tipologiškai apibūdinti kaip Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. memorandumą kreipiantis į kitų šalių vyriausybes dėl sprendimo atkurti Lietuvos valstybę ar panašiai.

Pažymėtina, kad Nutarimas / Beschluss buvo įteiktas vokiečių diplomatu, kuris iš karto dar vasario 16 d. vakare telegrafavo į Berlyną perduodamas jo turinį vokiškai, o vasario 17 d. apie telegramą, kurioje buvo pacituotas Vasario 16-osios Nutarimo vokiškas tekstas, jau žinojo Vokietijos reichskancleris (Vyšniauskas, 2018). Pats Nutarimo / Beschluss originalas vokiečių diplomato Bonino iš Vilniaus vėliau taip pat buvo išsiųstas, adresavus Vokietijos reichskancleriui tiesiogiai. Šios aplinkybės leistų tvirčiau pagrįsti nuomonę, kad tai yra memorandumo tipo dokumentas, perduotas vokiečių diplomato Vokietijos vyriausybei, nors ir ne pati notifikacija, prašant vokiečių pripažinti Lietuvos nepriklausomybę.

Pamatę pirmąjį Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo vokiečių kalba tekstą, paskelbtą Berlyno laikraščio „Vossische Zeitung“ 1918 m. vasario 18 d. vakarinėje laidoje (Vyšniauskas – 2, 2018), pastebėtume, kad informacinio pranešimo antraštė „Lietuvių valstybės nepriklausomybė“ atspausdinta juodu didesniu šriftu, o po pavadinimu esanti paantraštė „Prašymas dėl pripažinimo“ (Die Unabhängigkeit ..., 1918) – išretintu mažesniu šriftu. Pagal tokį pateikimą leidinio informacijos kontekste Lietuvos Tarybos nutarimas, laikraštyje išspausdintas kaip kreipimasis į Vokietijos vyriausybę, vokiečių skaitytojų turėjo būti suprastas kaip vienintelės lietuvių tautos įgaliotos atstovybės prašymas. Juo labiau kad nutarimas baigėsi ne kuo kitu, o sakiniu, kuriame ji „prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę“.

Pažymėtina dar ir tai, kad Lietuvos Tarybos nariai savo 1918 m. vasario 16 d. priimto nutarimo iš pradžių nevadino aktu ar deklaracija. Buvo vartojamas žodis „nutarimas“, o balsuota už „skelbimo formulą“. Žodžio „nutarimas“ vokiško atitikmens *Beschluss* vokiečių kalbos elektroniniame žodyne „Duden“ pateiktos kelios reikšmės. Pirmoji yra ši: „[bendrai priimtas] sprendimas; pasitarimo rezultatas“ (*Duden.de*, žr. *Beschluss*). Toks ir buvo Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. posėdyje vadinamojo Štralio namo trečiojo aukšto kambaryje, Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpiti centro komiteto pirmininko kabinete, bendrai „vienu balsu“ priimtas sprendimas.

Kaip „nepriklausomybės proklamacijos formulė“ Vasario 16-osios Nutarimas

figūruoja 1919 m. paskelbtame P. Klimo sudarytame dokumentų rinkinyje vokiečių kalba ir šio rinkinio vertime į prancūzų kalbą (vertė Oskaras Milašius). Vokiečių kalba šaltinis įvardytas taip: *Die Unabhängigkeitsproklamationsformel vom 16. Februar 1918* (Der Werdegang ..., 1919, p. 114), o jo vertimas į prancūzų kalbą – *La formule de la proclamation d'indépendance du 16 Février 1918* (Le développement ..., 1919, p. 147). Vėliau nepriklausomoje Lietuvoje imtas taikyti bendresnis terminas „aktas“ išplaukė iš politikų noro suteikti Vasario 16-osios Nutarimui tvaresnę teisinę vertę. Juk termino „aktas“ viena reikšmių yra valstybės organo teisėkūros rezultatas, užfiksuotas raštu.

Lietuviškoje teisinėje literatūroje nuo 1990 m. Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimui suteikiamas „konstitucinio akto“ statusas. Toks statusas yra įtvirtintas ir KT nutarimuose. Tai dar kartą priminta KT 2020 m. liepos 30 d. priimtame „Nutarime dėl Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo (2018 m. gruodžio 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir konstituciniam įstatymui“. Nutarime Nr. KT135-N11/2020 rašoma: „6.1. Pagrindinis iš Lietuvos valstybės pamatinių konstitucinių aktų yra steigiamojo pobūdžio Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimas (Nepriklausomybės Aktas), kuriuo Lietuvos Taryba, veikdama kaip „vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamosi pripažintąja tautų apsisprendimo teise“, paskelbė „atstatanti nepriklausomą demokratinius pamatais sustatytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis“ (LRKT.lt, 2020).

Toliau norėjęsi pateikti savo nuomonę pagal esamą dalykų padėtį ir ištyrimo lygį dėl paties akto teksto publikavimo. Kaip dvikalbis dokumentas Nutarimas / Beschluss yra sudarytas iš dviejų dalių (lietuviškos ir vokiškos), o vertinant jį kaip visuminį dokumentą ir interpretuojant, jis vis dėlto gali būti laikomas Vasario 16-osios aktu, arba Lietuvos Nepriklausomybės Aktu. Pastarojo pavadinimo visus tris žodžius pradėti rašyti didžiosiomis raidėmis rekomenduoja Valstybinė lietuvių kalbos komisija, argumentuodama tuo, kad pagal Kalbos komisijos 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“ 2.6.2 punktą, ypatingos reikšmės dokumentų visi pavadinimo žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis: „*Lietuvos Nepriklausomybės Aktas* kitaip vadinamas ***Vasario 16-osios aktu***“ (VLKK.lt).

Tiesa, reikia paminėti, kad „aktas“ yra polisemantinis žodis, t. y. turintis daug reikšmių. Archyvarai žodį „aktas“ vartoja labai dažnai archyviniams dokumentams įvardyti. Konkrečiai, Nutarimas / Beschluss buvo įsegtas į bylą (PA AA, RZ 201, bylos numeris R 21717, l. 83–84), o jos tipinis viršelis turėjo atspausdintą pavadinimą „Akten Krieg 1914“, kas išvertus reiškia „Aktai Karas 1914“. Vadinasi, tose bylose visi susegti dokumentai gali būti laikomi „aktais“ archyvine prasme. Tokios tradicijos vokiečių archyvistikoje laikomasi iki šiol, o dabar „aktų“ archyvinė samprata yra dar labiau išplėsta, nes apima ir elektroninius dokumentus.

Kaimyninėje Lenkijoje žodis „aktas“ yra vartojamas net svarbiausių archyvų Varšuvoje oficialiuose pavadinimuose: *Archiwum Głównie Akt Dawnych* (Pa-

grindinis senųjų aktų archyvas), *Archiwum Akt Nowych* (Naujųjų aktų archyvas). O carinės Rusijos laikais 1852–1915 m. veikė Vilniaus centrinis senųjų aktų knygų archyvas, t. y., sprendžiant iš pavadinimo, visi ten saugomi senieji dokumentai, susegti į bylas – knygas (rus. *актовые книги*), irgi buvo „aktai“. Maskvoje ir dabar yra Rusijos valstybinis senųjų aktų archyvas – *Российский государственный архив древних актов*. Jame saugomi istoriniai šaltiniai nuo XI iki XX a. pradžios.

Turint omenyje platesnę žodžio „aktas“, kaip archyvinio šaltinio, reikšmę, šio pavadinimo vartojimas, nusakant dokumento esmę, žiniasklaidos pranešimuose nelaikytinas klaida: „Lietuvos Nepriklausomybės Aktas grįžo ten, kur ir buvo pasirašytas“ (ELTA, 2018); „Į Signatarų namus grįžta Vasario 16-osios aktas“ (Skėrytė, 2019); „Vasario 16-osios Aktas grįžo į Signatarų namus“ (Alkas.lt, 2019). Juo labiau kad šiuo atveju buvo pranešama apie Berlyno penkeriems metams paskolintą archyvinį dokumentą, pagal vokiečių archyvistikos tradiciją laikomą aktu, atgabentą eksponuoti į Lietuvą. Tačiau pasakius A, tokiu atveju vis dėlto reikėtų pasakyti ir B.

Pripažinus dvikalbį dr. Jurgio Šaulio ranka surašytą ir visų Lietuvos Tarybos narių pasirašytą dokumento originalą Vasario 16-osios aktu, jį publikuojant istorinių, politinių ir teisinių dokumentų rinkiniuose, šį šaltinį reikėtų skelbti dviem kalbomis, kuriomis jis buvo parašytas – lietuvių ir vokiečių. Tai vientisas vieno didelio lapo dokumentas. Skelbiant tik lietuviškąją dalį tektų nurodyti, kad tai tik pusė dokumento. O skelbiant tik vokišką tekstą, taip pat reikėtų nurodyti, kad tai yra kita pusė – vokiška dalis originalaus dokumento, kuris buvo kartu su lietuvišku tekstu.

Kad ir kaip būtų keista, skaitant žiniasklaidos publikacijas teko pastebėti, kad niekas iki šiol Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarimo / *Beschluss* kaip vientiso dokumento teksto taip ir nepaskelbė. Tiesa, istorikas Tomas Baranauskas operatyviai transkribavo lietuvišką ir vokišką tekstus, juos lygindamas su spausdintu lietuviškai rašomąja mašinėle (dingusiu) ir naudodamas skirtingų spalvų teksto žymas, tačiau tai paskelbė savo interneto svetainėje (Viduramžių Lietuva [interaktyvus resursas]), galvodamas, kad L. Mažylis surado du atskirus Vasario 16-osios akto originalus – lietuviškąjį ir vokiškąjį (Baranauskas, 2017).

O jei žiūrėtume akademinės publikacijas, pastebėtume, kad geriausiu atveju buvo skelbiama tik nuotrauka ar suskaitmeninto dokumento faksimilinis atvaizdas. Tai matome 2017 m. išleistame A. Eidinto ir R. Lopatos sudarytame dokumentų rinkinyje, apimančiame 1914–1920 m. laikotarpį (Eidintas; Lopata, 2017, p. XXVI–XXVII). Tokį pat būdą pasirinko ir prof. Liudas Mažylis kartu su doktorante Rasa Zozaitė, publikavę dokumento fotografinį atvaizdą 2018 m. sudarytame istorijos šaltinių rinkinyje, apimančiame 1918 m. sausio–vasario mėnesius (Mažylis; Zozaitė, 2018, p. 142–143).

Abiem atvejais dėl gana didelio dokumento formato *Nutarimas / Beschluss* vizualiai reprodukuotas knygos puslapių atvarto principu, t. y. kairėje esančiame lyginiame puslapyje išspausdintas lietuviškas, o dešinėje, nelyginės numeracijos puslapyje, – vokiškas vientiso dokumento tekstas. A. Eidinto ir R. Lopatos sudarytame rinkinyje dokumento atvaizdas pateiktas akivaizdžiai kokybiškiau, nei sudarytame

L. Mažylio ir R. Zozaitės. Tai paašškinti nesunku techninėmis aplinkybėmis. Mat A. Eidinto ir R. Lopatos rinkinyje vaizdas pateiktas iš gana kokybiškos skaitmeninės kopijos, o L. Mažylio ir R. Zozaitės – pagal nufotografuotą atvaizdą mikrofilmų skaitymo aparate.

Abiejų minėtų istorijos šaltinių rinkinių sudarytojai vis dėlto PA AA esančio rankraštinio dokumento transkripcijos teksto nepaskelbė. To nepadarė ir akademinio pobūdžio žurnalas „Parlamento studijos“, kuriame su rubrika „Istorijos dokumentai“ per du puslapius 2017 m. buvo publikuota PA AA saugoma dvikalbio dokumento faksimilė (Vaišnys, 2017, p. 11–14). Transkripcijos nepaskelbė ir Lietuvos nacionalinis muziejus, kurio padalinys yra Signatarų namai. 2018 m. paskelbtame šio muziejaus išleistame Vilmos Bukaitės sudarytame šaltinių rinkinyje, skirtame nepriklausomybės atkūrimui 1917–1920 m., buvo apsiribota 1918 m. vasario 16 d. dvikalbio nutarimo atvaizdo publikacija (*Lietuvos Nepriklausomybės ...*, 2018, p. 100–101).

2020 m. pasirodžiusioje knygoje A. Eidintas su R. Lopata netgi paskelbė Vilniuje rezidavusio vokiečių diplomato, pasirašiusio be vardo ir jo inicialo, o tik pavarde *Bonin*, 1918 m. kovo 22 d. datuotą lydraštį, tiksliau jo transkribuotą vokiečių kalbos tekstą, pateikdami jį su vertimu į lietuvių kalbą (Eidintas; Lopata, 2020, p. 310). Vokiečių diplomatas pagal nurodymą iš Berlyno tuomet išsiuntė Vokietijos reichskancleriui Nutarimo / *Beschluss* originalą, savo lydraštyje vokiečių kalba pavartodamas dokumentui įvardyti terminą *Beschluss* (rašyta *Beschlusses*, t. y. su vokiečių kalbos gramatikos *Genitiv* linksnio vyriškai giminei būdinga galūne). O Nutarimo / *Beschluss*, kaip svarbaus dokumento, dvikalbis tekstas transkribuota forma taip ir nebuvo paskelbtas iki šiol nei Vokietijoje, nei Lietuvoje.

Siekiant užpildyti šią itin svarbaus politikos ir teisės istorijai šaltinio publikavimo spragą, pirmą kartą po jo priėmimo ir pasirašymo toliau yra skelbiamas Vasario 16-osios Nutarimo / *Beschluss*, kaip vientiso akto, visas tekstas taip, kaip jis buvo išsaugotas originaliame dokumente Vokietijos archyve. Šiuo metu pats dokumentas – originalas – kartu su Bonino 1918 m. kovo 22 d. iš Vilniaus išsiųstu lydraščiu demonstruojamas ekspozicijoje Lietuvos nacionalinio muziejaus Signatarų namuose, tame pačiame kambaryje, kur ir buvo pasirašytas.

Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarimo / *Beschluss* transkripcijos paašškirimai

Toliau pateikiama ranka rašyto teksto transkripcija spausdintomis raidėmis taip, kaip yra, pasižiūrėjus į skelbtas dokumento faksimiles, taip pat į didelės rezoliucijos suskaitmenintą dokumento kopiją, gautą iš PA AA. Skaitmeninė vientiso dokumento kopija yra prieinama ir Visuotinės lietuvių enciklopedijos interneto svetainėje *vle.lt* (žr. antrąją enciklopedinio straipsnio „Vasario 16 Aktas“ iliustraciją) (Jakubčionis, 2020-05-28 papildytas). Asmeniškai lankytasi taip pat Lietuvos

nacionalinio muziejaus Signatarų namuose ir ten apžiūrėtas iš archyvinės bylos išimtas originalas, demonstruojamas ten, kur ir buvo pasirašytas.

Archyvinės bylos lapų žymų, kurių net keletas įrašyta dokumente, transkripcijoje nepateikiu. Šios žymos atsirado vėliau, o tai yra kiekvieno archyvo vidaus reikalas. Skelbiamo dokumento archyvinė lapų numeracija yra išlikusi dokumento kairėje ir dešinėje pusėse, suteikiant numerį kiekvienai lapo pusei, nes įsegus į bylą didelis lapas atrodė kaip du atskiri lapai. Iš pradžių lietuviško teksto lapo pusei buvo suteiktas 62, o vokiškai – 63 numeris, įrašant skaičius ranka mėlynu pieštuku. Vėliau, matyt, bylą papildžius naujais aktais, numeracija keitėsi. Lietuviško teksto pusėje, naudojant specialų numeriams įspausti kanceliarinį prietaisą, buvo įspausstas juodos spalvos numeris 000083, o vokiško – 000084.

Naudotu kanceliariniu prietaisu buvo galima įspausti iki vieno milijono numerių, tačiau tiek daug jų bylos lapams sužymėti nereikėjo. Tam paprastai užtenka triženkliai skaičiaus, o šiuo atveju konkreitiems dviem lapams užteko ir dviženkliai. Dėl to šio archyvinio dokumento signatūroje nurodant lapus po bylos numerio nerasoma šešiaženkliai skaičiaus, o parašomi lapų numeriai – 83–84, t. y. pagal naujesnę bylos lapų numeraciją.

Atskiro tyrimo būtų vertas klausimėlis, ką reiškia dokumento apačioje esanti žyma pilku pieštuku A 13298 ir kiek aukščiau parašytas skaičius 18. Numeracija A 13298 iš tikrųjų jau buvo įrašyta prieš tai įsegtame dokumente – vokiečių diplomato Bonino lydraštyje – juodu rašalu ar tušu (PA AA, RZ 201, R 21717, Blatt [lapas] 82). Dėl to šio numerio pakartojimas Nutarime / Beschluss pieštuku, mano supratimu, reiškia tai, kad dokumentas atkeliavo su Bonino Vokietijos reichskancleriui adresuotu laišku, kuris A 13298 numeriu buvo užregistruotas kanceliariškai, specialaus registracijos numerio nesuteikiant Nutarimui / Beschluss, o traktuojant jį tik kaip priedą prie diplomato laiško. Tokiu atveju Nutarimo / Beschluss kaip priedo, atrodo, nereikėjo net įvardyti atskiru pavadinimu registruojant. Bonino lydraštyje buvo mėlynai įspausstas gavimo data, nurodant dieną, mėnesį ir metus: 26. März 1918 p.m., t. y. 1918 m. kovo 26 d., po pietų. Skaičius 18, parašytas virš A 13298 Nutarime / Beschluss, turbūt reiškė, kad dokumentas priklauso prie 1918 m. užregistruotų, kas galėjo būti svarbu dokumento panaudojimo ir identifikavimo atveju, jei jis būtų atskirtas nuo Bonino laiško.

Toliau norėtūsi paaiškinti dėl dokumente ir jo transkripcijoje padėtų taškų. Transkribuodamas spausdintinėmis raidėmis palikau taškus po pavadinimo tiek lietuviškoje, tiek vokiškoje dalyje. 1918 m. vokiečių spaudoje buvo įprasta po antraštinių pavadinimų dėti tašką. 1917–1918 m. „Lietuvos aide“ paprastai taškas po straipsnio pavadinimo nebuvo dedamas. 1928 m. vasarį atgaivinus „Lietuvos aide“ leidimą, laikraštyje po straipsnių pavadinimų jau buvo dedami taškai, iš dalies ir 1929 m., tačiau vis dėlto palaipsniui įsivyravo praktika straipsnių antraštinius pavadinimus rašyti be taškų, kaip 1917–1918 m. „Lietuvos aide“.

Tai, kad Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarime / Beschluss tiek po lietuviško, tiek po vokiško pavadinimo buvo padėtas taškas, labiau atitiko tuometę vokišką dokumentų ir straipsnių pavadinimų rašybos tradiciją, kuri, pa-

vyzdžiui, matyti ir vokiečių okupacinės valdžios 1915–1918 m. leistame laikraštyje lietuvių kalba „Dabartis“. Jame straipsnių, valdžios potvarkių, oficialių pranešimų pavadinimai ir t. t. buvo užbaigiami tašku.

Taškas yra skyrybos ženklas, atskiriantis ir sakinius, dėl to taškus, kaip ir kablelius, natūralu, taip pat palikau ir skelbiamame akto tekste, jo transkripcijoje nepriėjęs papildomų ir nepanaikines buvusių. Kitaip pasielgta su taškais, esančiais prie kelių signatarų parašų. Tašką beveik po kiekvieno vardo inicialo, žinoma, palikau, nes taip įprasta. Čia dar reikia atsižvelgti į tai, kad parašuose pasitaiko ne tik raidžių, bet ir taško ar kitų grafinių elementų rašybos savitumų. Taškas, brūkšnys, linijos vingis po inicialo ar parašo pabaigoje, pabraukimai parašo viršuje ar apačioje juk gali būti parašo dalis. Pavyzdžiui, Steponas Kairys pasirašė paskutinę raidę *s* užbaigdamas ilgu linijos vingiu po pavarde į kairę, pabaigoje spustelėdamas plunksną. Dėl to parašo pabaigoje matome kažką panašaus į tašką vingio linijos pabaigoje.

Jonas Basanavičius po lietuvišku Nutarimo / Beschluss tekstu pasirašė po inicialo *J* suvingiuodamas liniją ir sujungdamas ją su pavardės pirmąja raide *B*. Po vokišku tekstu jis po inicialo *J* padėjo tašką, tačiau plunksna slystelėjo ir tas taškas atrodo kaip kablelis. Taškas juk ne visada ranka rašytame tekste išeina idealiai apvalus. Jei žiūrėtume į taško, kaip diakritinio ženklo, vartojimą Nutarime / Beschluss, tai kai kur tekste jis ne tiek panašus į tašką, kiek į išlenktą brūkšnelį ar kirčio ženklą. Transkripcijoje abiem atvejais po Basanavičiaus inicialo *J* palikau tašką, nes tą linijos suvingiavimą tarp inicialo ir pavardės po lietuvišku tekstu galima laikyti taško, sujungto viena linija nepakeliant rašiklio, grafologiškai suprantama išraiška. Po vokišku tekstu po inicialo *J* sąmoningai dedamas taškas Basanavičiui išėjo panašus į kablelį, kaip aš manau, netyčia, greitai pasirašant.

J. Staugaitis ir J. Vilokaitis pasirašydami abiem atvejais inicialą sujungė nepertraukiama linija su pavarde, bet po inicialo vis tiek padėjo tašką. Vienintelis signataras, nepadėjęs taško po vardo inicialų ir nejungęs linija su pavarde, buvo Vladas Mironas. Dėl to ir transkripcijoje palikau vardo inicialų raidinę išraišką be taško – *VI Mironas*. Pranas Dovydaitis pasirašydamas irgi nurodė antrąją vardo raidę, tačiau tiek po lietuvišku, tiek po vokišku tekstu padėjo tašką. Dėl to ir transkripcijoje palikau taip – *Pr. Dovydaitis*. O Kazys Bizauskas savo parašo pabaigoje parašė brūkšnį, tačiau tai, mano supratimu, yra parašo dalis.

Parašas paprastai parašomas greitai, neatitraukiant rankos, ekonomiškais judesiais. Tenka pripažinti, kad, nepaisant kiekvieno parašo unikalumo, visi Lietuvos Tarybos nariai pasirašė įskaitomai, lengvai pasirašantį asmenį leidžiančiais identifikuoti parašais, kuriuose aiški kiekvieno pavardė. Nė vienu atveju ji nebuvo sutrumpinta, kas parašuose nėra jau toks retas dalykas. Dauguma signatarų trumpino pasirašydami tik vardą – pateikdami jo inicialą ar dvi pirmąsias raides.

Pora signatarų lietuviškoje lapo pusėje pasirašė visu vardu ir pavarde: Donatas Malinauskas, Alfonsas Petrulis. Vokiško teksto pusėje tokių buvo trys: tie patys Donatas Malinauskas ir Alfonsas Petrulis, tačiau prisidėjo dar Jonas Vileišis. Dėl to ten taško problemos po inicialo nekilo, nes nėra inicialų. Tačiau ką daryti su tašku

po pavarde? Mat Nutarime / Beschluss tokių atvejų yra.

Tiek lietuviškame, tiek vokiškame tekste tašką pasirašęs padėjo Jokūbas Šernas. Lietuviškoje teksto dalyje nelabai ryškų tašką matome prie J. Basanavičiaus parašo, kuris irgi nelabai ryškus. Vokiškoje dalyje jis pasirašė gale taško nepadėdamas. Lietuviškame originalo tekste po tašką matome prie M. Biržiškos parašo – tiek prie inicialo, tiek prie pavardės. Vokiško teksto dalyje pasirašydamas jis irgi padėjo du taškus, bet jie padėti prie vardo inicialo ir dalelytės *von* santrumpos *v.* tarp vardo ir pavardės. Matyt, norėdamas akcentuoti savo bajorišką kilmę (kilęs iš žemaičių bajorų giminės), jis pasirašė *M. v. Biržiška*, o taško prie pavardės nedėjo. Santrumpa *v.* prie pavardės vokiečių kalba žymima atskirai rašant žodelį *von*, kuris tariamas kaip *fon*. Teisę vartoti *von* prieš pavardę vokiškai kalbančiųjų erdvėje turėjo kilmingi žmonės kaip aristokratinę, aukštą bajorišką kilmę žyminčią dalelytę.

M. v. Biržiška lietuviškai reikštų Mykolas iš Biržiškų, tačiau lietuvių kalboje taip rašyti nebuvo įprasta, dėl to lietuviškoje teksto dalyje jis pasirašė paprastai, be jokių papildomų žodelyčių tarp vardo ir pavardės. Šiaip jau tas M. Biržiškos pasirašymas vokiška maniera yra keistas, nes jis nebuvo vokietis ir tokiu savęs nelaiikė. Kad ir kaip ten būtų, jei jau taip pasirašė su bajorystės atributu vokiška maniera, tai transkripcijoje tašką palikau ir po vardo inicialo, ir po *v.*

Lietuviškame tekste dar matome tarp Jono Vailokaičio ir Jono Vileišio parašų padėtą tašką. Vokiškame – taškas padėtas tarp Antano Smetonos ir Jono Smilgevičiaus parašų. Šie taškai galėjo atsirasti signatarui norint palikti didesnę tarpą tarp parašų, kad jie nebūtų labai „susigrūdę“. Kadangi vokiškai surašytas tekstas užėmė daugiau vietos nei lietuviškas, po vokiška dalimi apačioje liko mažiau laisvo ploto parašams. Ten iš tikrųjų parašai yra arčiau vienas kito, tačiau tai, kad jiems lieka vis mažiau vietos, turėjo paaiškėti, kai jau buvo pasirašę daugiau kaip pusė signatarų. Tuo galima paaiškinti, kodėl vokiškoje dalyje Aleksandro Stulginskio parašas atsidūrė eilutėje prieš Justino Staugaičio, t. y. ne taip, kaip lietuviškoje dalyje, kur laikytasi abėcėlinės tvarkos. Vokiškoje dalyje pasirašius J. Staugaičiui, A. Stulginkis, matyt, taupydamas vietos po jo likusiems dviem signatarų parašams, nutarė pasirašyti aukštesnėje eilutėje, kur dar buvo jos pakankamai likę.

Be to, vokiško teksto lapo pusėje tašką užbaigdamas parašą padėjo paskutinis vardu ir pavarde pasirašęs Jonas Vileišis. Lietuviškoje teksto pusėje jam buvo likę mažiau vietos iki krašto, ir tai galėjo lemti tik vardo inicialo pasirinkimą pirmajame paraše. Pasirašęs visu vardu ir pavarde po vokišku tekstu jis taip pat padėjo tašką, nors pirmajame paraše po pavardės jo nedėjo. Ar tas taškas prie antrojo Jono Vileišio parašo kartais nereiškė noro pažymėti, kad tai yra vientiso dokumento pabaiga? Šio taško transkripcijoje vis dėlto nepateikiu, laikydamasis bendro principo taško po pavardės parašų bloke nedėti.

Sprendžiant šį klausimą dėl taško pavardės pabaigoje ir tarp pavardžių nutarė pasižiūrėti, kaip elgiamasi publikuojant JAV 1776 m. liepos 4 d. Nepriklausomybės deklaracijos tekstą. O čia, pasirodo, netgi oficialiose publikacijose yra keli originalo transkripcijos variantai, besiskiriantys savo skyryba, taip pat deklaracijos

signatarų vardų ir pavardžių pateikimo spausdintomis raidėmis forma. Dėl to reikėjo apsispręsti ir pasirinkti tinkamiausią variantą.

Remdamasis valstybiškai svarbių istorinių dokumentų publikavimo tarptautine praktika, toliau pateikiamame transkripcijos tekste taškų po signatarų pavardžių nepalikau, tačiau išlaikiau taškus prie inicialų ten, kur jie yra originale. O kas nori visus taškus pasižiūrėti grafologijos, autografų tikrinimo ar kitais sumetimais, gali juos pamatyti dokumento faksimilinėje kopijoje, kuri nuo 2017 m. skelbta jau ne kartą. Arba nueiti į Signatarų namus Vilniuje pasižiūrėti paties originalo *de visu!* Taškų simboli-niame daugtaškyje palikau tiek, kiek jų yra originale: lietuviškame – 6, vokiškame – 7. Tarp šių taškų transkripcijoje palikta po didesnę tarpelį, nes taip irgi yra originale.

Daugtaškiui kaip ekspresiniam sakinio galo ženklui nebaigta minčiai ar jos pertrūkiui žymėti, nutylėjimui sakinyje perteikti ir pan. užtenka trijų taškų greta, tačiau Nutarime / Beschluss daugtaškis vartojamas ne kaip skyrybos ar ekspresijos ženklas. Čia daugtaškis rodo paliktą vietą tekste valstybės pavadinimui įrašyti būsimose notifikacijose ar prašymuose kreipiantis į atitinkamos šalies vyriausybę. Šiuo daugtaškiu pažymėtos vietos lape vis dėlto mums žinomam atveju būtų neužtekę visam kreipiniui įrašyti, nes, kaip matome 1918 m. vasario 18 d. vakarinėje laikraščio „Vossische Zeitung“ laidoje paskelbtame vokiškame tekste, jame vietoje daugtaškio yra įrašytas artikelis ir du žodžiai: *der Kaiserlich deutschen* (Die Unabhängigkeit ..., 1918). Vien jau raidžių be tarpų čia yra 22. Dėl to Nutarimo / Beschluss lietuviškoje dalyje paliktą daugtaškį iš 6 taškų ir vokiškoje – iš 7 taškų vadinu simboliniu.

Pora signatarų Nutarimą / Beschluss pasirašė prieš savo pavardę parašydami daktaro titulą žyminčią santrumpą *Dr*, tačiau taško prie šios santrumpos nepadėjo. Dėl to ir transkripcijos tekste to taško nedėjau. Šiais laikais vokiečių kalboje įprasta rašyti su tašku *Dr.*, visada iš didžiosios raidės, nes tai – daiktavardžio santrumpa. Lietuvių kalboje anksčiau tokios įtvirtintos praktikos nebuvo. Galima rasti santrumpą tiek *Dr* su tašku, tiek be jo, tačiau Valstybinė lietuvių kalbos komisija mūsų laikais rekomenduoja daktaro titulo santrumpą rašyti su tašku: *Dr.*, pradedant didžiąja raide, jei santrumpa yra teksto pradžioje ar po taško, ir *dr.*, pradedant mažąja raide, jei vartojama ne sakinio ar sudėtinio titulo pradžioje.

Jonas Basanavičius, pasirašydamas po Nutarimo / Beschluss tekstu, *Dr* parašė prieš pavardę, nurodydamas savo profesiją – medicinos daktaras. O Jurgis Šaulys buvo apgynęs Šveicarijoje, Fribūro (Freiburgo) universitete, filosofijos mokslų daktaro disertaciją vokiečių kalba, dėl to turėjo teisę rašyti prieš pavardę *Dr*, nors, kaip matome Nutarimo / Beschluss originale, tai irgi padarė be taško. Rašydami santrumpą *Dr* abu minėti signatarai vokiškame variante *r* raidę užkėlė ir ją net pabraukė trumpu brūkšneliu. Lietuviškame variante *r* užkelta tik Jurgio Šaulio paraše, o J. Basanavičiaus parašyta santrumpa *Dr* yra vienoje eilutėje. Be to, lietuviškame variante abu signatarai raidės *r* santrumpoje *Dr* nepabraukė. Transkripcijoje šiuos rašybos niuansus ignoravau ir spausdintomis raidėmis parašiau *Dr* vienoje eilutėje, raidės *r* neužkeldamas ir nepabraukęs brūkšneliu.

Skaitydami informacinį pranešimą apie Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d.

nutarimą, kuris buvo išspausdintas 1918 m. vasario 19 d. vokiečių okupacinės valdžios sunaikinto ir neleisto platinti „Lietuvos aido“ numerio pirmajame puslapyje, pastebime, kad ten daktaro titulo santrumpa yra su tašku – *Dr.*, o tarp signatarų pavardžių sudėti kableliai (Lietuvos aidas, 1918 vasario 19, p. 1). To Nutarime / Beschluss nematome. Be to, minėtame „Lietuvos aido“ numeryje, kurio atspausdintų egzempliorių nedidelis skaičius vis dėlto išliko, prie visų signatarų pavardžių pateikti tik vardo inicialai. O iš tikrųjų dalis signatarų, kaip minėta, pasirašė visu vardu prieš pavardę.

Minėto „Lietuvos aido“ 1918 m. vasario 19 d. numerio pranešime „Lietuvos Taryba skelbia Lietuvos nepriklausomybę“ po pagrindiniu tekstu tarp pasirašusiųjų matome ir Stanislovo Narutavičiaus pavardę, kuri pateikta sulietuvinta forma – *St. Narutavičius* (Ten pat). O Nutarime / Beschluss matome jį pasirašius lenkiška pavardės forma – *S. Narutowicz*. Atrodo, kas čia tokio, bet parašo autentiškumas visų pirma nustatomas pagal rankraštinių originalą, o ne pagal jo iškraipytą redaktoriaus transkripciją, išspausdintą laikraštyje. Gavus iš PA AA itin kokybišką Nutarimo / Beschluss skaitmeninę kopiją matyti ir tai, kad S. Narutavičiaus parašas nuo kitų skiriasi savo spalvine išraiška. O tai gali reikšti, kad pasirašydamas jis naudojo savo asmeninį rašiklį, pripildytą kitokio rašalo nei likusių signatarų.

Signatarai, kaip žinoma, naudojami kunigo Prano Dogelio parūpintais plunksnakočiais, plunksnomis ir rašalu (Dogelis, 1938), nors neatmestina galimybė, kad kai kurie jų galėjo naudoti savo asmeninius rašiklius, mat parašų linijų storis skiriasi. Išsiskiriantis, kiek storesnėmis linijomis nei kitų, atrodo ir Donato Malinausko parašas, esantis eilute aukščiau už S. Narutavičiaus. Vis dėlto kadangi plunksnų (metalinųjų) tą dieną buvo naudota ne viena, jų galiukai skyrėsi, linijų storis priklausė ir nuo signataro rankos paspaudimo ar rašalo kiekio ant plunksnos, dėl to iš parašų spręsti apie naudotas plunksnas sunku.

Pagrindinės kanceliarijoje naudojamo rašalo spalvos yra juoda ir mėlyna, tačiau XX a. pradžioje buvo naudojamas ir tamsiai rudas rašalas. Pavyzdžiui, tamsiai rudu rašalu ant savo kurtų atvirlaiškių rašė Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. Bent jau taip skelbiama Roko Zubovo tinklalapyje, kurio projektinis partneris yra Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (Zubovas, Ciurlionis.eu).

Tiesa, reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad laikui bėgant rašalas gali ruduoti, ypač jei jo gamybai buvo naudojamas geležies sulfatas. Po vizualinės dokumento ir jo itin kokybiško suskaitmeninto vaizdo asmeninės apžiūros (padidinant kompiuterio ekrane) drįsčiau hipotetiškai teigti, kad Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarimas / Beschluss buvo parašytas naudojant vadinamąjį geležies galo rašalą, o ne rašalą anglies pagrindu. Mat Nutarimo / Beschluss raidės, mano akimis žiūrint, turi rudą atspalvį. Tvirtesnes išvadas, žinoma, būtų galima daryti tik po specialiųjų tyrimų.

Bėgant laikui, parašytas tekstas šviesėja. Dėl to juoda darosi pilka, o tamsiai mėlynu ar tamsiai rudu rašalu parašytas tekstas gali irgi keisti pirminę spalvą į šviesesnę, žodžiu, blunka. Išlikę atspalviai gali priklausyti ir nuo rašto ženklų storio, įsigėrimo į popierių gylio, šviesos paveikimo per ilgesnį laiką ir t. t. Nutarimo / Beschluss 20 signatarų parašai kiek skiriasi savo linijų storiu ir spalvos intensy-

vumu. Iš jų spalviniu aspektu išsiskiria būtent S. Narutavičiaus parašas dėl jam būdingo kiek kitokio nei likusių signatarų, kaip atrodo, daugiau mėlynumo turinčio atspalvio. Tiksliau vis dėlto būtų galima nustatyti tik po atitinkamos ekspertizės.

Įdėmiam skaitytojui gali kilti klausimas: o kodėl trys signatarai, kurių pavardės prasideda raide Š, pasirašė prieš tuos, kurių pavardės prasideda raide S? Juk lietuviškoje abėcėlėje raidė Š yra po S. Čia nebūsiu originalus, o pakartosiu aiškinimą, kurį teko girdėti prof. L. Mažylio viešose paskaitose. Pasirašoma buvo pagal vokišką abėcėlę, kurioje raidės Š nėra. O Š raide žymimam garsui išreikšti prieš balsę vokiečiai vartoja trijų raidžių kombinaciją *Sch*. Dėl to *Jurgis Šaulys* ar *Kazys Šaulys*, vokiškomis raidėmis užrašius pavardę, būtų *Schaulys*, o Jokūbas Šernas – *Schernas*. T. y. antroji raidė po S šiose pavardėse yra *c*, o ji pagal abėcėlę yra pirmiau nei *m* ar *t*. Štai dėl ko abu Šauliai ir J. Šernas parašų eilėje atsidūrė prieš A. Smetoną, J. Smilgevičių, J. Staugaitį ir A. Stulginskį. O tai reiškia, kad Nutarimas / Beschluss buvo pasirašomas pagal vokišką abėcėlę, kuri šiuo atveju buvo laikoma svarbesne už lietuviškąją. Tik Jonas Basanavičius pasirašė pirmas – kaip pirmininkavęs posėdžiui. Abėcėline tvarka, tiek pagal lietuvišką, tiek pagal vokišką abėcėles, pirmojo parašo garbė būtų tekusi Saliamonui Banaičiui.

Taip pat reikėtų paaiškinti, kodėl lietuviškame tekste, kuriame nurodoma Lietuvos konferencijos data (1917 m. rugsėjo 18–23 d.), transkripcijai vartoju trumpąjį brūkšnį (brūkšnelį), o vokiškoje – ilgąjį. Taip darau paprasčiausiai dėl to, kad taip akivaizdžiai yra rankraštiniame Nutarimo / Beschluss originale. Pagal dabartines lietuvių kalbos taisykles reikėtų rašyti ilgąjį brūkšnį ir lietuviškame tekste. Beje, 1918 m. vasario 19 d. „Lietuvos aide“ išspausdintame informaciniame pranešime apie Lietuvos Tarybos vasario 16 d. priimtą nutarimą, pateikiant ne visą jo tekstą, buvo pavartotas ilgasis brūkšnys, tačiau pažiūrėjus kitus „Lietuvos aido“ numerius matyti, kad trumpasis brūkšnys ten nelabai ir buvo vartojamas. Kai reikėdavo brūkšnio tarp žodžių ir skaitmenų, vartotas būtent ilgasis brūkšnys.

Toliau pateikiamo Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo / Beschluss transkripcijos tekstas yra grafiškai įrėmintas, kad šioje publikacijoje geriau matytųsi dokumento visuma. Po signatarų pavardėmis kablelių nedėjau, nes jų originale nebuvo, o tarp signatarų parašų palikau didesnius tarpus. Vertikalų tarpą tarp pirmosios pastraipos ir antrosios palikau dėl to, kad taip yra originale. Lietuviškos dokumento dalies pradžioje esantį pavadinimą *Nutarimas*, o vokiškoje – *Beschluss* pateikiu labiau išretintomis raidėmis. Originale šie antraštiniai pavadinimai buvo užrašyti kiek didesnėmis raidėmis nei pagrindinis tekstas, tačiau raidžių linijų storis buvo toks pat, kaip ir pagrindiniame tekste. Dėl to paraidiniame teksto perraše nenaudoju pastorinto, o pavadinimui – kiek didesnio šrifto, nes tokiais atvejais didėtų ir pavadinimo raidžių linijų storis. Kableliai ir taškai, kaip skiriamieji ženklai, Nutarimo / Beschluss transkribuotame tekste dėti po atitinkamų žodžių nedarant tarpelio, t. y. pagal dabartines skyrybos taisykles. Taip pasielgta ir dvitaškio vartojimo atveju.

Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios *Nutarimo / Beschluss* tekstas – transkripcija

Nutarimas.

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreipties į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybės šiuo pareiškimu: Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintą tautų apsisprendimo teisę ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo m. 18-23 d. 1917 m., skelbia atstatanti nepriklausomą demokratinius pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas steigiamasis seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Lietuvos Taryba, pranešdama apie tai . . . . . vyriausybei, prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Vilniuje, vasario 16 d. 1918 m.

Dr J. Basanavičius S. Banaitis M. Biržiška K. Bizauskas Pr. Dovydaitis S. Kairys P. Klimas Donatas Malinauskas Vl Mironas S. Narutowicz Alfonsas Petrulis Dr J. Šaulys K. Šaulys J. Šernas A. Smetona J. Smilgevičius J. Staugaitis A. Stulginskis J. Vailokaitis J. Vileišis

Beschluss.

Die litauische Taryba (Landesrat) hat in ihrer Sitzung vom 16. Februar 1918 einstimmig beschlossen, folgende Adresse an die Regierungen Russlands, Deutschlands und anderer Staaten zu richten:

Die litauische Taryba, als einzige Vertretung des litauischen Volkes, proklamiert auf Grund des anerkannten Selbstbestimmungsrechts der Völker und des Beschlusses der in Wilna vom 18.–23. September 1917 abgehaltenen litauischen Konferenz die Wiederherstellung eines auf demokratischer Grundlage aufgebauten unabhängigen litauischen Staates mit der Hauptstadt Wilna und seine Abtrennung von allen staatlichen Verbindungen, die mit anderen Völkern bestanden haben.

Gleichzeitig erklärt die litauische Taryba, dass die Grundlagen dieses Staates und seine Beziehungen zu den anderen Staaten durch eine möglichst bald einzuberufende konstituierende Versammlung, die von allen Einwohnern auf demokratischer Basis zu wählen ist, endgültig festgelegt werden sollen.

Indem die litauische Taryba Vorstehendes zur Kenntnis der . . . . . Regierung bringt, spricht sie die Bitte aus, den unabhängigen litauischen Staat anzuerkennen.

Wilna, den 16. Februar 1918.

Dr J. Basanavičius S. Banaitis M. v. Biržiška K. Bizauskas Pr. Dovydaitis S. Kairys P. Klimas Donatas Malinauskas Vl Mironas S. Narutowicz Alfonsas Petrulis Dr J. Šaulys K. Šaulys J. Šernas A. Smetona J. Smilgevičius A. Stulginskis J. Staugaitis J. Vailokaitis Jonas Vileišis

Surinkus kompiuterio klaviatūra dokumento transkribuotą tekstą abiem kalbomis kilo idėja pasitikrinti, kiek spaudos ženklų sudaro lietuviškąją ir vokiškąją teksto dalis. Kad tokia teksto ženklų statistika būtų pateikta, buvo pasinaudota *Microsoft Word* programa. Neskaičiuojant tarpų ir parašų, lietuvišką *Nutarimo* tekstą, įskaitant jo pavadinimą, vietą ir datą, sudaro 794 spaudos ženklai, vokišką *Beschluss* tekstą, skaičiuojant tuo pačiu būdu, – 1002 spaudos ženklai. Vadinas, vokiškoji teksto dalis yra penktadaliu didesnė, nors tiek vokiškos, tiek lietuviškos dalies turinys iš esmės nesiskiria.

Tai galima paaiškinti vokiečių kalbos ypatybėmis (vartojami artikeliai, ilgesni atskiri žodžiai nei lietuvių kalboje ir t. t.). Vokiškame tekste buvo pavartoti ir lenktiniai skliaustai, kaip šalutinis skyrybos ženklas, ko nėra lietuviškoje dalyje. Lietuvos Tarybos įvardijimas *Nutarime / Beschluss* vokiškai pirmą kartą ją minint buvo užrašytas su artikeliu ir 3 žodžiais, ką *Microsoft Word* programa skaičiavo kaip 4 žodžius: *Die litauische Taryba (Landesrat)*, kuriuos sudaro 30 spaudos ženklų be tarpų. Vokiečių kalboje artikelis iš tikrųjų yra laikomas žodžio rūšimi (vok. *Wortart*). O dviejų žodžių pavadinimą *Lietuvos Taryba* lietuviškame tekste sudaro tik 14 spaudos ženklų be tarpų.

Skaičiuojant lietuviškos dalies žodžius (įskaitant pavadinimą, vietą ir datą, bet be parašų), *Microsoft Word* programa rodo lietuviškoje dalyje jų buvus 123, o vokiškoje – 155. Dėl žodžių skaičiaus *Microsoft* korporacijos sukurta teksto redagavimo programa *Word* (liet. *žodis*) vis dėlto visiškai pasitikėti negalima. Mat tikrinant paaiškėjo, kad daugtaškio taškus, jei tarp jų yra palikti tarpai, *Microsoft Word* programa skaičiuoja kaip atskirus žodžius. Tokiu būdu, remiantis „kompiuterine“ logika, išeina, kad *Nutarimo / Beschluss* lietuviškoje dalyje esantį 6 taškų daugtaškį su tarpeliais kompiuteris skaičiuoja kaip 6 žodžius, o vokiškoje 7 taškų daugtaškį su tarpeliais – kaip 7 žodžius.

Dėl to, vadovaujantis elementaria žmogiška nuovoka, galima konstatuoti, kad lietuviškoje teksto dalyje yra 117 žodžių (be parašų), o vokiškoje – 148. Vadinas, *Nutarime / Beschluss* (neskaitant parašų) buvo iš viso 265 žodžiai (įskaitant santrumpas, skaitmenis, vardų inicialus, artikelius), o spaudos ženklų – 1796. Parašų bloke spaudos ženklų skaičius (be tarpų) panašus: lietuviškoje dalyje – 228, vokiškoje – 233. Skaičiuojant *Nutarimo / Beschluss* teksto ir signatarų parašų abiejose dalyse esančių visų ženklų skaičių kartu, naujausio *Microsoft 365 Personal* paketo *Word* programa bendrai rodo 2257 spaudos ženklus be tarpų. O iš viso randa 363 žodžius, tačiau, kaip minėta, iš šio skaičiaus reikėtų atimti 13 taškų su tarpeliais (6 + 7). Dėl to *summa summarum* iš tikrųjų galima įskaityti 350 žodžių visame dvikalbiame *Nutarimo / Beschluss* tekste su parašais, kiekvieno signataro padėtais po du kartus.

Reikia pažymėti, kad pateikta transkripcija nėra diplomatinis perrašas, kai kiekviena teksto eilutė yra numeruojama, parodant ir žodžių kėlimą iš vienos eilutės į kitą, o perkeltame žodyje dedamas trūkio brūkšnelis taip pat yra įtraukiamas. Pirminiame šaltinyje tokių keliamų žodžių buvo. Lietuviškoje dalyje, kai kelta dalis žodžio į naują eilutę ir tam pavartotas brūkšnelis, buvo 8 atvejai. Vokiškoje dalyje –

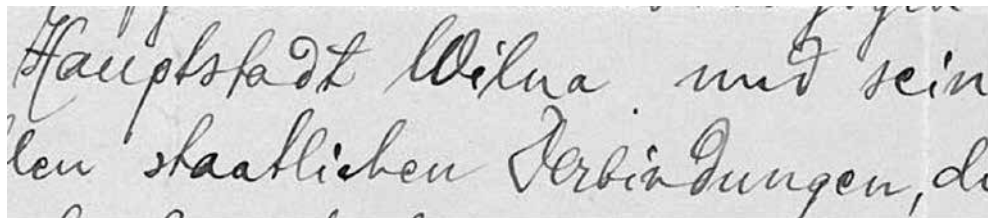
taip pat 8. Trūkio brūkšnelis nėra nei raidė, nei skyrybos ženklas, o tai, kad Jurgis Šaulys jį vartojo, rodo signataro rūpinimąsi estetinė dokumento išvaizda, t. y. kad dešinysis teksto kraštas būtų sulygiuotas, o ne „dantytas“.

Perkeldamas žodžius iš vienos eilutės į kitą rankraštiniam tekste 1918 m. Jurgis Šaulys vartojo, kaip įprasta, brūkšnį (trūkio brūkšnelį). Tačiau rašant ranka kai kuriose vietose tas brūkšnys išėjo nelabai tiesus, o vingiuotas ar išlenktas. Kai kur vokiškame tekste matyti netgi trūkio brūkšnelis, po kuriuo yra taškas ar dar vienas brūkšnelis. Gal čia Nutarimo / Beschluss tekstą rašiusio Jurgio Šaulio individuali rašybos maniera dėti trūkio brūkšnelį kaip vieną arba kaip du lygiagrečius brūkšnius, t. y. rašyti lygybės ženklą (=)? Kai kur matyti, kad jis lygiagrečius brūkšnius, perkeldamas žodžius, parašė suvingiuodamas panašiai kaip raidę z, o tai veikiausiai buvo lygiagrečių brūkšnių supaprastintas užrašymo neatitraukiant rašiklio variantas.

Iš tikrųjų senojoje raštvedyboje perkeliant dalį žodžio į naują eilutę vartoti du lygiagrečiai rašomi brūkšniai – tokių pavyzdžių randama išlikusiuose šaltiniuose. Pavyzdžiui, du lygiagrečius brūkšnius kaip žodžio perkėlimo į naują eilutę ženklus matome 1648 m. lotyniškai parašytoje Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vladislavo IV Vazos konfirmacinėje privilegijoje Kėdainiams. Dokumento originalas saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje (LMAVB RS, F1–259), o jo faksimilinis atvaizdas yra publikuotas (Karpavičienė, 2019, p. 258).

Nuo XVI a. antrosios pusės pradėjus matematikoje vartoti lygybės ženklą – du lygiagrečius brūkšnius (=), taip pat ir plačiau formalioje logikoje ar nurodant identiškus posakius, pavadinimus ir pan., jis kaip žodžių kėlimo žyma palapsniui buvo išstumtas, tačiau senosios rašybos tradicijos tekstuose dar buvo laikomasi ilgai. To atspindį mes ir matome Nutarimo / Beschluss vokiškoje dalyje, parašytoje Jurgio Šaulio ranka, kurioje taip žodžiai yra perkelti į naują eilutę.

Dar norėtusi atkreipti dėmesį į vieną tašką Nutarimo / Beschluss vokiškame tekste. Ilgame sakinyje, kuriame įrašytas žodis *Wilna* (vokiškas Vilniaus pavadinimas), prieš jungtuką *und* (ir) matome kiek didesnę tarpelį, o kiek žemiau – padėtą tašką. Šio taško po *Wilna* į transkripciją neįtraukiau, nes jis nėra pavartotas kaip gramatiškai pagrįstos skyrybos, arba diakritinis, ženklas. Juo labiau kad jis padėtas prieš jungtuką *und* (ir), parašytą mažąja raide.

2 pav. Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. *Nutarimo / Beschluss* vokiškosios dalies fragmentas

Taško gramatiškai čia (2 pav.), skyrybos požiūriu, po *Wilna* neturėtų būti, tačiau jis atsirado, ir tai ne toje pačioje eilutėje, o tarpelyje tarp eilučių. Kodėl? Hipotetiškai galima svarstyti, kad taip tekstą rašęs Jurgis Šaulys norėjo akcentuoti Vilniaus, kaip atkuriamos Lietuvos valstybės sostinės, svarbą vokiškame tekste, kurį skaitant reikėtų padaryti trumpą pauzę. Nors šis taškas ir dar keli kiti dokumente matomi taškeliai (pavyzdžiui, kairėje paraštėje) galėjo atsirasti ir atsitiktinai, tarkim, nutiškus rašalo lašeliams ar nesąmoningai palietus rašiklio galiuku popierių. Įskaičiuojant aptartą tašką po žodžio *Wilna*, taip pat kelis į transkripciją neįtrauktus taškus parašų bloke tarp pavardžių, bendras spaudos ženklų skaičius dokumente būtų šiek tiek didesnis.

Pateikdamas Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nutarimo / Beschluss, kaip vientiso dokumento, transkripciją, dėkoju Vokietijos užsienio reikalų žinybos Politiniam archyvui už suteiktą teisę publikuoti visą šio prieš 102 metus visų Lietuvos Tarybos narių pasirašyto akto tekstą ir tam tikslui gautą didelės rezoliucijos archyvinio šaltinio suskaitmenintą kopiją.

Išvados ir istoriko siūlymai

Paskelbus Nutarimo / Beschluss visą tekstą spausdintomis raidėmis nelieka formalių kliūčių ši dokumentą toliau publikuoti šaltinių rinkiniuose, duomenų bazėse, vadovėliuose ir t. t. Vadinasi, nebelieka argumento, kad dar niekas nepaskelbė Vasario 16-osios akto transkripcijos, kurią būtų galima sutikrinti su pačiu originalu, išsaugotu archyve, su signatarų parašais. Taigi, yra pateiktas patikimas ranka rašyto pirminio šaltinio paraidinis teksto perrašas spausdintomis raidėmis, užtikrinant teksto istorinį autentiškumą, nekuriant dirbtinio varianto.

Ateityje akademiniais tikslais būtų galima parengti dar tikslesnį diplomatinį perrašą: su visais taškais tekste, žodžių kėlimo brūkšniais (trūkio brūkšneliais), pabrauktomis raidėmis ir kitais niuansais. Nors šiais laikais, kai yra techninių galimybių pateikti aukštos kokybės suskaitmenintų istorinių dokumentų atvaizdus ir juos atspausdinti, itin preciziškai tikslaus perrašo išskirtinumas nėra jau toks, koks buvo ankstesniais laikais akademiname pasaulyje. Mat tyrėjai gali tiesiog naudotis kokybiškais istorijos šaltinių originalų nuotraukomis, faksimilėmis, suskaitmenintais vaizdais, kuriuos iš failo nesunku atspausdinti prie kompiuterio prijungtu spausdintuvu net ir namų sąlygomis.

Iš visų vartotų aptariamam dvikalbiam dokumentui įvardyti lietuviškų pavadinimų gana tinkamai išreiškiantis esmę yra L. Mažylio ir R. Zozaitės pavartotasis paskelbtame faksimiliniame dokumentų rinkinyje „Vasario 16-osios Akto dvikalbis rankraštinis originalas“ (Mažylis; Zozaitė, 2018, p. 141). Šį svarbų dokumentą vis dėlto tolesnėse publikacijose siūlyčiau vadinti kiek oficialiau, o būtent: „Lietuvos Tarybos 1918 m. Vasario 16-osios Nutarimas / Beschluss“.

Yra pagrindo manyti, kad tai buvo pagrindinis dokumentas, kurį perlenktą vertikalčiai per pusę 1918 m. vasario 16 d. balsu perskaitė Jonas Basanavičius, už

jį buvo balsuojama, o po to ištiestame ant stalo lape, abiejose jo pusėse (kairėje ir dešinėje), pasirašė Lietuvos Tarybos nariai. Šis ranka rašytas vientisas dokumentas, kurio visas tekstas skelbiamas praėjus 102 metams po jo pasirašymo, jau 1918 metais turėjo tiesioginių ir netiesioginių politinių ir teisinių padarinių.

Turint tai omenyje, Nutarimas / Beschluss gali būti laikomas Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. priimtu ir pasirašytu diplomatiniumi aktu, įgijusiu politinę ir teisinę reikšmę. Jo atsiradimas yra susijęs su Vokietijos bei jos sąjungininkų iš vienos pusės ir Rusijos iš kitos pusės taikos derybų procesu Lietuvos Brastoje (Brest Litovske) 1918 metais. Jurgis Šaulys šį diplomatinį aktą perdavė vokiečių diplomatiui, t. y. vykdomosios valdžios atstovui Vilniuje, manytina, dėl to, kad pastarasis priimtam Lietuvos Tarybos nutarimui operatyviai duotų tolesnę eigą Vokietijos vyriausybės lygiu, kas ir buvo padaryta tos pačios dienos vakare išsiuntus atitinkamą telegramą į Berlyną tiesiogiai, apeinant okupacinę valdžią. Į tai reikėtų labiau atsižvelgti atliekant tolesnius tyrimus, aprėpiant tiek Vokietijos, tiek Sovietų Rusijos politines ir karines strategijas, tuometę tarptautinę situaciją ir karinę padėtį, taip pat kolizijas tarp Vokietijos karinių struktūrų vadovybės ir Vokietijos vykdomosios bei parlamentinės valdžių, neignoruojančios ir monarcho – Vokietijos kaizerio – pozicijos.

Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. vienbalsiai priimtas nutarimas nuo to laiko sulaukė įvairiausių vertinimų ir interpretacijų, tačiau tik dabar, atrodo, susidaro palankios sąlygos objektyviam kritiniam moksliniam naratyvui šia istorine problematika parašyti, nepasiduodant iš anksto tiek buvusio apologetinio, tiek perdėtai negatyvaus šio svarbaus nutarimo traktavimo sugestijoms.

Šaltiniai ir literatūra

Alkas.lt (2019). Vasario 16-osios Aktas grįžo į Signatarų namus. *Alkas.lt*, 2019, vasario 5. Prieiga internete: <<http://alkas.lt/2019/02/05/vasario-16-osios-aktas-grizta-i-signataru-namus/>>.

Andrulevičiūtė, V. (2017). Kodėl niekas Vasario 16-osios akto Vokietijoje neieškojo anksčiau? *LRT.lt*, 2017, kovo 30. Prieiga internete: <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/168212/kodel-niekas-vasario-16-osios-akto-vokietijoje-neieskojo-anksčiau>>.

Baranauskas, T. (2017). T. Baranauskas. Vasario 16-osios akto originalai: ar atrasti Vokietijai skirti egzemplioriai? *Alkas.lt*, 2017, balandžio 1. Prieiga internete: <<http://alkas.lt/2017/04/01/t-baranauskas-vasario-16-osios-akto-originalai-ar-atrasti-vokietijai-skirti-egzemplioriai/>>.

Beniušis, V. (2017). Daugiau nei 70 metų dingęs Vasario 16-osios akto originalas lietuvių kalba Berlyne rastas per dvi dienas. *15min.lt*, 2017, kovo 29. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/daugiau-nei-70-metu-dinges-vasario-16-osios-akto-originalas-lietuviu-kalba-berlyne-rastas-per-dvi-dienas-56-776154>>.

BNS, LRT.lt, Skirmantas Malinauskas, 15min.lt, LRT TV naujienų tarnyba

(2017). Berlyne rastas Vasario 16-osios akto originalas. *LRT.lt*, 2017, kovo 30. Prieiga internete: <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/168155/berlyne-rastas-vasario-16-osios-akto-originalas>>.

Der Werdegang des Litauischen Staates von 1915 bis zur Bildung der provisorischen Regierung im November 1918 / Dargestellt auf Grund amtlicher Dokumente von P. Klimas, Mitglied des Litauischen Staatsrates. Berlin: Druck: Paß & Garleb, 1919.

Die Unabhängigkeit des litauischen Staates. Bitte um Anerkennung. (1918). *Vossische Zeitung*, 18. Februar 1918, Abend-Ausgabe Nr. 90, S. 1.

Dogelis, P. (1938). Per aspera ad astra. *Židinys*, 1938, Nr. 5-6, p. 740–741.

Duden.de. [Stichwort] Beschluss, der. Prieiga internete: <<https://www.duden.de/rechtschreibung/Beschluss>>.

Eidintas, A.; Lopata, R. (2017). *Lietuvos Taryba ir nepriklausomos valstybės atkūrimas 1914–1920 metų dokumentuose* / sudarė Alfonsas Eidintas ir Raimundas Lopata. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Eidintas, A.; Lopata, R. (2020). *Valstybės atkūrimo istorijos*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

ELTA. (2018). Lietuvos Nepriklausomybės Aktas grįžo ten, kur ir buvo pasirašytas. *L24.lt*, 2018, sausio 21. Prieiga internete: <<http://l24.lt/lt/politika/item/227392-lietuvos-nepriklausomybes-aktas-grizo-ten-kur-ir-buvo-pasirasytas>>.

Jackevičius, M. (2017). A. Bumblauskas ragina kol kas nesidžiaugti: nelabai pasitikiu tokiais atradimais. *Delfi.lt*, 2017, kovo 30. Prieiga internete: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/a-bumblauskas-ragina-kol-kas-nesidziaugti-nelabai-pasitikiu-tokiais-atradimais.d?id=74209416>>.

Jakilaitis, E. (2017). Vasario 16-osios akto originalą radęs L. Mažylis apie premiją: nenorėčiau būti su tuo siejamas. *LRT.lt*, 2017, kovo 30. Prieiga internete: <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/168160/vasario-16-osios-akto-originala-rades-l-mazyelis-apie-premija-nenoreciau-buti-su-tuo-siejamas>>.

Jakilaitis, E. – 2 (2017). R. Lopata: Nepriklausomybės akto originalo paieškos tebevyksta. *LRT.lt*, 2017, rugsėjo 18. Prieiga internete: <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/186744/r-lopata-nepriklausomybes-akto-originalo-paieskos-tebevyksta>>.

Jakubčionis, A. (2020-05-28 papildytas). Vasario 16 Aktas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija* [internetinė versija]. Prieiga internete: <<https://www.vle.lt/Straipsnis/Vasario-16-Aktas-99920>>.

Karpavičienė, J. (2019). „Nach unserem Magdeburger Recht“. Zur Frage der stadtbürgerlichen Identität im Großfürstentum Litauen. *Kulturelle Vernetzung in Europa: Das Magdeburger Recht und seine Städte. Wissenschaftlicher Begleitband zur Ausstellung »Faszination Stadt«* / Hrsg. von Gabriele Köster, Christina Link und Heiner Lück. Dresden: Sandstein Verlag, S. 247–265.

Kielė, J. (2017). Kuris svarbiausias valstybės dokumentas? *Respublika.lt*, 2017, balandžio 1. Prieiga internete: <<https://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietu>>

va/lietuvos_politika/kuris_svarbiausias_valstybes_dokumentas/>.

Klimavičius, R. (2003). *Neįminta XX amžiaus Lietuvos istorijos mįslė: Vasario 16-osios akto pėdsakais*. Vilnius: Žuvėdra.

Klimavičius, R. (2017). Daugtaškis Vasario 16-osios akte: ką Vokietijoje surado Liudas Mažylis. *15min.lt*, 2017, lapkričio 11–12. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/istorija/daugtaskis-vasario-16-osios-akte-ka-vokietijoje-surado-liudas-mazylis-582-879712>>.

Klimavičius, R. (2018). 1918-ųjų Vasario 16-ąją valstybę atkūrusios Lietuvos Tarybos archyvo odiseja. *15min.lt*, 2018, kovo 18. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/istorija/raimundas-klimavicius-lietuvos-tarybos-archyvo-odiseja-582-939430>>.

Le développement de l'État lituanien à partir de l'année 1915 jusqu'à la formation du gouvernement provisoire au mois de novembre 1918: d'après des documents officiels / par P. Klimas, Member du Conseil d'État. Paris, 1919.

Lietuvos aidas. 1918, vasario 19.

Lietuvos aidas. 1928, vasario 15. [Priedas] *Vasario 16 diena. Vienkartinis „Lietuvos Aido“ leidinys, skiriamas dešimties Nepriklausomosios Lietuvos gyvenimo metų sukaktuvėms paminėti 1918–1928*.

Lietuvos istorija (1936) / Red. A. Šapoka. Kaunas: Švietimo ministerijos knygų leidimo komisijos leidinys.

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas 1917–1920 metais: idėja virsta valstybe / Sudarytoja Vilma Bukaitė. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2018.

Lietuvos teisė 1918–2018. Šimtmečio patirtis ir perspektyvos. (2018). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Liudas Mažylis (2020-02-18 papildytas straipsnis). *Visuotinė lietuvių enciklopedija* [internetinė versija]. Prieiga internete: <<https://www.vle.lt/Straipsnis/Liudas-Mazylis-22671>>.

LKZ.lt. [Ieškomas žodis] *Memorandumas*. Prieiga internete: <<http://www.lkz.lt/?zodis=memorandumas&lns=-1&les=-1&id=19039070000>>.

LMAVB RS – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskijų bibliotekos Rankraščių skyrius.

LRKT.lt (2015). *Vasario 16-osios aktas*. 2015, kovo 13. Prieiga internete: <<https://www.lrkt.lt/lt/teisine-informacija/lietuvos-nepriklausomybes-aktai/vasario-16-osios-aktas/357>>.

LRKT.lt (2017). *Konstitucijos dieną atidengtos atminimo lentos*. 2017, spalio 25. Prieiga internete: <<https://www.lrkt.lt/lt/naujienos/ivykiai/konstitucijos-diena-atidengtos-atminimo-lentos/974>>.

LRKT.lt (2020). *Dėl į konstitucinių įstatymų sąrašą įrašytų konstitucinių įstatymų priėmimo*. 2020, liepos 30. Prieiga internete: <<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2195/content>>.

Mačienė, B. (2019). Į EP išrinktas prof. Mažylis: politikoje tikrai nesu naujokas. *LRT.lt*, 2019, gegužės 27. Prieiga internete: <<https://www.lrt.lt/naujienos/>>

lietuvoje/2/1063336/i-ep-isrinktas-prof-mazyulis-politikoje-tikrai-nesu-naujokas>.

Naprys, E. (2019). Institucijų apskos: teisės aktų ir kitų dokumentų skaičius viršijo milijoną. *15min.lt*, 2019, gegužės 20. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/instituciju-apskos-teises-aktu-ir-kitu-dokumentu-skaičius-virsijo-milijona-662-1145276>>.

Mažylis, L.; Zozaitė, R. (2018). *Lietuvos valstybės atkūrimo procesas, 1918 m. sausis–vasaris = The process of the restoration of the statehood of Lithuania, January – February 1918*: dokumentų rinkinys / Vytauto Didžiojo universitetas; sudarytojai Liudas Mažylis, Rasa Zozaitė. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2018.

PA AA – Politisches Archiv des Auswärtigen Amts.

Skėrytė, J. (2019). Į Signatarų namus grįžta Vasario 16-osios aktas. *15min.lt*, 2019, vasario 1. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/i-signataru-namus-grizta-vasario-16-osios-aktas-56-1096342>>.

Subačius, P. (2017). Pastabos apie Akto šaltinius. *Naujasis židinys–Aidai*. Nr. 3, p. 9–13.

Trimitas (1928). Nr. 7 (vasario 16).

Vaišnys, A. (2017). Vasario 16-osios nutarimo nuorašo, išsaugoto Vokietijos diplomatijos archyve, kopija. *Parlamento studijos*, t. 22, p. 11–14. Prieiga internete: <<http://www.parlamentostudijos.lt/Nr22/files/11-14.pdf>>.

Viduramžių Lietuva [Interneto svetainės autorius – Tomas Baranauskas]. Prieiga internete: <<http://viduramziu.istorija.net/>>. Transkribuoti Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. nutarimo tekstai (lietuviška ir vokiška versijos): <<http://viduramziu.istorija.net/etno/vasario16.htm>>.

VLKK.lt. Didžiąja ar mažąja rašyti žodį „aktas“ dokumento, kuriuo atkurta Lietuvos Nepriklausomybė, pavadinime? *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos KONSULTACIJŲ BANKAS*. Prieiga internete: <<http://www.vlkk.lt/konsultacijos/9848-aktas-didziosios-raides>>.

Vyšniauskas, A. (2018). Vasario 16-oji telekomunikacijos prieš 100 metų sąlygomis. *Kultūros barai*, Nr. 1, p. 2–9.

Vyšniauskas, A. – 2. (2018). Kaizerinės vokiečių vyriausybės žiniai – zur Kenntnis der Kaiserlich deutschen Regierung. *Draugas (The Lithuanian World-Wide Newspaper)*. Kovo-March 3, 2018, Vol. CIX Nr. 27, p. 10–11.

Zubovas, R. *Ciurlionis.eu*. Žr. Čiurlionio rašytų atvirlaiškių atvaizdus su aprašais. Prieiga internete: <<http://ciurlionis.eu/lt/grafika/info/?cat=1>>.

Želnienė, L. (2017). Istorikai nepavydi Vasario 16-osios aktą radusiam Liudui Mažyliui: „Kam ieškoti to, kas tikrai yra?“. *15min.lt*, 2017, kovo 30. Prieiga internete: <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/istorikai-nepavydi-vasario-16-osios-akta-radusiam-liudui-mazyliui-kam-ieskoti-to-kas-tikrai-yra-56-776728>>.

THE TEXT TRANSCRIPTION OF THE HANDWRITTEN *NUTARIMAS* / *BESCHLUSS* SIGNED BY THE COUNCIL OF LITHUANIA ON 16 FEBRUARY 1918

Assoc. Prof. Dr. Arūnas Vyšniauskas

Summary

Since the spring 2017, the historiography and legal history of Lithuania, as well as the formation of the historical consciousness of the Lithuanian modern society, have been influenced by the fact that the handwritten resolution signed by all members of the Council of Lithuania (Lithuanian: *Lietuvos Taryba*) on 16 February 1918 was discovered in Berlin. This act of *Lietuvos Taryba*, languishing in The Political Archive of the Federal Foreign Office (German: *Politisches Archiv des Auswärtigen Amts*), was handwritten, as has already been reliably established, by one of the signatories dr. Jurgis Šaulys in two languages: Lithuanian and German. The resolution (Lithuanian: *Nutarimas*, German: *Beschluss*) was signed twice in both languages in the same document by all twenty members of the Council of Lithuania. Although the facsimiles or photographs of this document were published several times in the mass media and subsequently in academic publications, the full transcription of this crucial handwritten text has not been published yet. In order to fill this gap, the author of the article has prepared a literal transcription of the *Nutarimas* / *Beschluss* of 16 February 1918 as a single document. A transcript of this historical source is first published in the academic literature more than a hundred years after its signing providing comprehensive explanations of the details and nuances of the transcription, including the historian's insights, comments, and conclusions. Hopefully, it will contribute not only to a better understanding of the process of restoration of the Lithuanian state during the First World War and further development of the historiography of this issue but also to the formation of modern society's historical consciousness based on scientific research.

Keywords: Act of 16 February 1918, *Nutarimas* / *Beschluss*, Memorandum, Council of Lithuania, Germany, transcription, Jurgis Šaulys